

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Maak van uw goede werken geen vertoning

Matth. 6 : 1—4.

In bovenstaande verzen, die tot de bekende Bergrede behoren, waarschuwt de Here Jezus voor show-godsdienst. De Joodse wereld van zijn dagen was daar vol van. De wereld van heden is er nog vol van. Mogelijk worden er ook in de kerk nog wel veel goede werken gedaan om „van de mensen gezien te worden“. We moeten maar niet denken, dat wij hiervoor niet vatbaar zijn. Als de Here Christus het nodig vond om zijn discipelen voor dit gevaar te waarschuwen, waarom zou dit voor ons dan niet nodig zijn?

In vs. 1 hebben we het opschrift voor de verzen 2—18. Daar spreekt de Heiland over het bederf, dat optreden kan bij het geven van aalmoezen, het bidden en het vasten. De Joden achtten dit de voornaamste godsdienstige handelingen. Inderdaad behaagt het de HERE als we barmhartigheid bewijzen, bidden en vasten. Het zijn goede werken. Maar het bederf van het beste wordt het slechtste. En tegen dat bederf moeten wij op onze hoede zijn.

Vers 1 zou ik zo willen vertalen: „Past er voor op, dat gij uw goede werken niet doet voor het oog der mensen om door hen bewonderd te worden; anders ontvangt gij geen loon van uw Vader, die in de hemelen is“. Dat is de algemene waarschuwing, die geldt bij alle wetsbetrachting. Wij zullen „gerechtigheid doen“, zoals de Nieuwe Vertaling zegt. Wij zullen doen wat recht is voor God. En het is recht en goed voor God, dat wij goede werken doen. Dat wij leven naar uitwijzen van het Evangelie. Maar daar ligt een adder op de loer, waarvoor wij op onze hoede moeten zijn. Met die „adder“ bedoel ik de kwade begeerte om bij de mensen in het oog te vallen en door hen bewonderd te worden. In Matth. 23 : 5 zegt de Here Jezus van de schriftgeleerden en farizeeën: „Al hun werken doen zij om in het oog te lopen bij de mensen, want zij maken hun gebedsriemen breed en hun kwasten groot“. Zij wilden bij de massa in een reuk van heiligheid en vroomheid staan. Daarom liepen zij met hun vroomheid te koop. Ze vroegen niet in de eerste plaats: Wat zegt de HERE er van? Maar: Wat zullen de mensen er wel van zeggen. Dat was niet uit God, maar uit den boze.

Als gij dat doet, zegt de Heiland, dan hebt gij geen loon bij uw Vader, die in de hemelen is. Hij spreekt heel gewoon van loon, dat de hemelse Vader zal geven aan Zijn kinderen. Dat mogen wij ook wel weten. Als we maar niet denken aan arbeidsloon, dat wij verdienen. Maar aan beloning, die de hemelse Vader uit genade aan Zijn kinderen geeft. Wat zal dat heerlijk zijn als de Koning tot hen, die aan zijn rechterhand staan zal zeggen: „Komt, gij gezegenden mijns Vaders, beërft het Koninkrijk, dat u bereid is van de grondlegging der wereld af“. (Matth. 25 : 34). Maar wat een ellende, als wij dat loon zullen missen. Welnu, de Here Jezus verzekert zijn discipelen, dat zij geen loon zullen hebben bij hun Vader, als zij door de mensen willen bewonderd worden. Dat wordt ook nog tot ons gezegd. Als wij dat loon missen, dan missen we alles. Dan gaan we „naar het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is“. (Matth. 25 : 41).

In vs 2 geeft de Here Jezus dan een voorbeeld uit de praktijk van het leven, waarmee Hij aangeeft hoe het niet moet: „Wanneer gij dan aalmoezen geeft, laat het dan niet voor u uitbazuinen, zoals de huichelaars doen in

de synagogen en op de straten, om door de mensen geroemd te worden. Voorwaar, Ik zeg u, zij hebben hun loon reeds“. We zullen dat „uitbazuinen“ wel niet in de letterlijke zin van het woord moeten nemen. Men zal wel geen bazuinblazer gehoord hebben, die met bazuingeschal moest bekend maken wat rabbi zus of zo wel weer voor machtige daden op het gebied der weldadigheid had verricht. Maar de praktijk van het aalmoezen geven kwam hier heel dicht bij. Het kwam voor, dat iemands naam in de synagoge werd uitgeroepen met vermelding van de gift, die hij voor de armen had bestemd. Als het een erg grote gift was dan mocht hij op een verhevenheid gaan staan, zodat alle aanwezigen de vrome weldoener konden zien en eren. Dit schijnt ook voorgekomen te zijn bij samenkomsten in de open lucht, dus „op de straten“. Jezus noemt de mensen, die dit deden eenvoudig huichelaars. We kunnen ook wel vertalen: toneelspelers. Ze spelen een rol, ze doen zich voor als weldoeners. Ze lopen met hun weldadigheid te koop. Ze houden wel van een applausje en van een voorraanzitting. In de Talmud lezen we, dat het ook wel voorkwam, dat iemand een grote som voor de armenkas beloofde, waarvoor hij dan erg geprezen werd. Terwijl van de uitbetaling weinig terecht kwam. Zulke huichelaars, zo waarschuwt de Here met klem, hebben hun loon al. Het gaat hun om de eer en bijval van mensen. Nu, die hebben ze al vast te pakken. Dat is hun loon. Daar moeten ze dan ook maar mee tevreden zijn. Van hun hemelse Vader hebben ze niets meer te verwachten. Ze zijn quitte.

Het woord „aalmoes“ heeft in onze oren geen beste klank. Ik weet ook niet of het nog wel bekend is in een goede zin van het woord. We denken bij dit woord aan een kleinigheid, waarmee wij iemand afschepen. Ik zou wel voelen voor een andere vertaling dan „aalmoezen geven“. Bijv.: barmhartigheid betonen. De HERE wil, dat wij barmhartigheid bewijzen aan ellendigen. Dat kunnen we doen door gaven in geld. Maar het kan ook op andere manier. Door weduwen en wezen te helpen in hun verdrukking bijv. De wereld is vol van ellende. Het is prachtig als we een beetje mee mogen helpen op de een of andere manier de nood te lenigen. Maar één manier is uit de boze: als we het namelijk doen om door de mensen gezien en geëerd te worden.

Er gebeurt in de wereld veel voor de show. Het kan in de kerk ook voorkomen. Indertijd hoorde ik van een man, die zich druk maakte voor een cadeau, dat bij een of andere gelegenheid aan een dominee zou worden gegeven. Hij was er niks geheimzinnig mee. Hij toog zelf naar de krant om te vertellen hoe druk hij zich er wel voor maakte. Nadrukkelijk zei hij: „Ik wil het absoluut niet in de krant hebben“. Natuurlijk begrepen ze daar heel goed, dat hij het juist heel graag in de krant had. Men zal zeggen, dat dit abnormal was en ik moet toegeven, dat dit een abnormal geval was. Laten we maar toezien, dat we ver uit de buurt van die abnormaliteit blijven.

In de verzen 3 en 4 geeft de Here Jezus ons het voorschrift, waarnaar wij te handelen hebben als wij barmhartigheid bewijzen: „Maar laat, als gij aalmoezen geeft, uw linkerhand niet weten wat uw rechter doet, opdat uw aalmoes in het verborgene zij, en uw Vader, die in het verborgene ziet, zal het u vergelden“. We gebruiken onze rechterhand als we iets geven. Dat moet nu zó gebeuren zegt de Here Jezus, dat onze linker-

UIT DE INHOUD:

Maak van uw goede werken geen vertoning	H. J. J.
Intellectualisme (IV)	C. V.
Ordemaatregelen	W. B.
Boekbespreking	J. W.; H. C. E. S.—L.
Uit de Historie	C. V.
Brieven uit het Verre Westen	W. v. d. K.
Persschouw	C. V.
Van hier en ginds	
Kerknieuws	

hand er geen weet van heeft wat de rechterhand geeft. Natuurlijk „weet“ onze linkerhand niets. Maar de bedoeling is voor elke goede verstaander wel duidelijk. Als onze linkerhand niet mag weten, wat onze rechterhand doet, dan moet het wel zeer in het verborgen geschieden. Het moet ons er nooit om te doen zijn eer te behalen met onze weldadigheid. We moeten onszelf wegcijferen bij het bewijzen van barmhartigheid. We moeten alleen maar denken aan de HERE en aan Zijn barmhartigheid. En aan de ellendigen, die geholpen moeten worden. En aan het loon, dat de HERE in de dag der dagen zal uitdelen. Want daarvan spreekt de Here Jezus ook eenvoudigweg.

Hij zegt immers: En uw Vader, die in het verborgen ziet, zal het u vergelden. We hoeven niet bang zijn, dat de HERE niet weet of ziet wat wij doen. Hij kent ons hart en proeft onze nieren. Hij weet wat ons drijft en al onze handelingen zijn Hem bekend. En Hij zal het vergelden. Hij zal beloning geven. Dat stond ook reeds in de zaligsprekingen: „Zalig de barmhartigen, want hun zal barmhartigheid geschieden“. Wij zijn erg bang om van goddelijke vergelding te spreken. Wij durven het woord loon haast niet in de mond nemen. En als wij van vergelding spreken dan denken we aan de straffen, waarmee de HERE de goddelozen zal treffen. Maar dat de HERE ons zal vergelden wat wij doen voor ellendigen, dat durven wij niet zeggen. Nu, het is wel te verstaan dat wij daar wat voorzichtig mee zijn. Kinderen moeten maar niet te veel spreken van loon, dat zij moeten hebben. Maar onze hemelse Vader spreekt er wel van. En dat mogen wij niet vergeten. En als ondank 's werelds loon is, dan mogen wij ons vertroosten met de verwachting van het loon, dat groot zal zijn in de hemelen.

In de Statenvertaling staat, dat God het zal vergelden „in het openbaar“. Dat staat niet in de beste handschriften. En in de vertaling hoort het dus niet thuis. Maar wáár is het dunkt mij wel. De Here Jezus zal wel gedacht hebben aan wat er gebeuren zal bij Zijn wederkomst. Dat heeft Hijzelf getekend in Matth. 25 : 34 vv.: „Dan zal de Koning tot hen, die aan zijn rechterhand zijn zeggen: Komt, gij gezegenden mijns Vaders, beërft het Koninkrijk, dat u bereid is van de grondlegging der wereld af. Want Ik heb honger geleden en gij hebt Mij te eten gegeven. Ik heb dorst geleden en gij hebt Mij te drinken gegeven. Ik ben een vreemdeling geweest en gij hebt Mij gehuisvest, naakt en gij hebt Mij gekleed, ziek en gij hebt Mij bezocht; Ik ben in de gevangenis geweest en gij zijt tot Mij gekomen. . . . Voorwaar, Ik zeg u, in zoverre gij dit aan één van deze mijn minste broeders hebt gedaan, hebt gij het Mij gedaan“.

H. J. Jager.

INTELLECTUALISME

IV

Het intellectualisme is gelijk aan een kanker.

Het tast het ganse mensenleven aan, zowel dat van de enkelingen als van de menselijke gemeenschap.

Nog het minst in het praktische leven van elke dag. In het leven van gezin, bedrijf, industrie, handel enz. Wie zich in deze sectoren van het menselijke leven te buiten gaat aan irriële gedachtenconstructies loopt spoedig vast. Of, als hij ze, ondanks alles, toch vasthoudt, wordt zijn arbeid, of zelfs zijn leven, een mislukking. Een zakenman kan makkelijk mooie theorieën ontwerpen over bedrijfsvoering, koopmanschap, reclame. Maar zijn balans maakt hem wel duidelijk, of hij zich overgaf aan illusies dan wel met beide benen op de grond bleef staan. Ouders kunnen zonder moeite schone fantasieën ontwerpen over het karakter, de aanleg, de toekomst van hun kinderen, maar de rapporten, de examens, de streken van hun kroost en vooral „het volle leven” houden hun, en dat dikwijls op onbarmhartige wijze, de nuchtere werkelijkheid voor ogen.

Juist dit opbotsen tegen, dit tot de orde geroepen worden door de werkelijkheid geeft aan het intellectualisme in het praktische leven de minste kans. Een zakenman, een technicus, een industrieel worden genoodzaakt hun ideeën voortdurend te toetsen aan de feitelijke stand van zaken. Dat houdt hen in voortdurend levend contact met de werkelijke stand van zaken. Niet maar gedachten, ideeën zonder meer, maar vooral ook de ervaringen, de goede en de slechte, welke ze elke dag bij hun arbeid opdoen, leiden hen bij hun plannen maken en activiteiten.

Precies hetzelfde ziet men ook bij die mannen van wetenschap, die krachtens de aard van hun studie gedwongen zijn steeds en met grote nauwkeurigheid de werkelijkheid te observeren. Ik denk dit zeggend b.v. aan physici, chemici, biologen, astronomen enz. Zeker, ook zij opereren met formules, begrippen, vooronderstellingen, hypothesen. Maar zij weten terdege, dat dat alles steeds een voorlopig karakter draagt, dat het vóór alles vernuftig uitgedachte hulpmiddelen en werktuigen zijn om snel en ordelijk te kunnen werken en bij het onderzoek zo spoedig mogelijk resultaten te kunnen boeken. Echte mannen van wetenschap in deze gebieden zweren nooit bij hun begripmateriaal, hun werkhypothesen, constructies en wat dies meer zij. Zij corrigeren en wijzigen die voortdurend al naar gelang hun observaties hen daartoe dringen. Dit permanente contact met de levende, uiteindelijk altijd ondoorgrondelijke werkelijkheid, het steeds voortgaande experimenteren geeft aan hun denken en denksymbolen een zodanige bewegelijkheid en smedigheid, dat alle starheid en strakheid daarbij a priori uitgesloten wordt. En de wetenschap, dat reeds vele, door knappe voorgangers ontworpen, constructies en verklaringen ten slotte op de feiten zijn stukgeslagen, maakt hen gereserveerd ten opzichte van alle z.g.n. logische conclusies uit wat zij ontdekten. Echte mannen van wetenschap zijn ook in dit opzicht zeer voorzichtig en bescheiden.

Maar na en achter deze geleerden komen de mensen van de tweede rang. Zij nemen vaak kritiekloos de door de meester als voorlopig, als hypothesen, geformuleerde conclusies over. En zij verkondigen die al heel gauw als onomstotelijke waarheid. De meester in zijn wijsheid giste, de leerlingen, in hun waan, beslisten. Maar wat deze zo grepen en uitdragen is een, dikwijls niet eens volledig, gedachtenskelet. Ze „zien” en „kennen” niet wat de man van echte wetenschap ziet en kent. Voorts komen deze lieden er vaak toe de wetenschap te populariseren. „Op zichzelf” is dat, als het goed gebeurt, een schone bezigheid. Maar hoe wordt het dikwijls gedaan? En wat wordt met die gepopulariseerde wetenschap uitgevoerd? Wat deden b.v. vroeger de vele „darwinisten” en thans de „freudianen”? Men gaat zich te buiten aan half of helemaal niet verstande leuzen. Die krijgen langzamerhand een zekere stabiliteit en imponeren en suggereren de grote massa. Maar ze zijn leeg en het werken er mee is ijdel vertoon of gelijkt op het hanteren van een scheermes door een aap. Wie spreekt er

tegenwoordig niet van frustreren, complexen, verdringing enz. enz.? In dit alles is het intellectualisme behoorlijk troef.

Maar het intellectualisme treedt ook op ander gebied op.

Men denke maar eens aan de wereld der kunst.

Kunst is alleen mogelijk, alleen echt, als uiting, als kristallisatie van een diepe, eigensoortige ontroering. De ware kunstenaar is een gegrepene, een en-thou-siaste. Daarom meestal ook een eenzame. En het individueel karakter van de aesthetische ontroering is een natuurlijke belemmering voor oppervlakkige navolging. Maar desondanks tiert die overal welig. Als onkruid op de akker.

Men denke maar eens aan veel „poëzie”. Hoe vaak wordt onder de poëten niet de diepe, de echte, ontroering ingeruild voor het denksymbool, waardoor deze in de intellectieve sfeer van de artiest tot bewustheid kwam! Of, nog erger: voor het woordsymbool, waardoor het bij de ware dichter op unieke, onnavolgbare wijze werd vertolkt. Met wat talent en oefening kan men er wel in slagen rijmtrant en rhytme van een groot dichter op knappe wijze te imiteren en diens woorden-, en beeldenschat lichtelijk gevarieerd te exploiteren. Maar het gevoelige hart ontdekt het bedrog. Het wordt geschokt door het gemis aan diepte, zuiverheid en waarachtigheid. De ontroeringen en stemmingen zijn gesimuleerd. Het vertolkte is onecht. Wat men deed was niet het ware dichten, maar het „beoefenen van de dichtkunst”. Men ontleent de emoties en aandoeeningen aan anderen — of, beter gezegd: de in woorden gevatte weërgave daarvan — om eigen armoede daarmee te camoufleren. Beeldspraak wordt in plaats van de directe, levende, rake, originele typering van strikt persoonlijke beleving of visie, een technisch apparaat. En geestdrift wordt vervangen door conventionele retoriek en pose.

In een echt kunstenaar is er de hevige ontroering, de diepe bewegelijkheid, de levende visie en de onweerstandelijke aandrift om het geziene en beleefde te symboliseren in steen, klank, kleur, woord. Uit de geheimzinnige diepten van het hart komen steeds nieuwe schatten van ware schoonheid op. Maar bij de intellectualistische imitator is dat alles dor, onecht, hol, leeg. Kortom: het is bederf, leugen.

Zeer noodlottig en gevaarlijk openbaart zich dit intellectualisme voorts ook op het gebied van de levensbeschouwingen.

Een levensbeschouwing is, als ze echt is, steeds iets van het hart. Ze is de in het hart, uit ware of valse religie, geboren kijk op de mens, zijn plaats en zijn taak in de wereld.

Nu kan een levensbeschouwing naar haar eigenlijke aard intellectualistisch zijn. Namelijk als de mens die haar huldigt van oordeel is, dat het essentiële van het mensenleven intellect, gedachte, is.

Maar over deze levensbeschouwing wil ik het, zoals ik reeds zei, nu niet hebben.

Ik denk nu vooral aan de velen, die ook wat hun levensbeschouwing betreft — ieder mens heeft er een! — zich tevreden stellen met, zich vergapen aan een stel gedachten en gedachtenconstructies. Ze werden ontleend aan een of meer denkers of profeten. Maar ze werden niet verstaan, gekend, als de uitbeelding van wat werkelijk het hart vervult en beheerst. Ze zijn in feite niet meer dan wat lege gedachten, waarmee men jongleert, een frivool spel speelt, of een facade bouwt, waarmee men een bedorven, zelfzuchtig leven maskeert. Een bedrijf waardoor het leven tot in de wortel wordt bedorven.

Met dit soort intellectualisten kreeg onze Heiland te doen, toen Hij op aarde vertoefde. Neen, dat waren niet de mannen, die, als Paulus, zich met algehele zelfovergave, ja met fanatieke zelfverachting verteerden in wat zij als dienst van God beschouwden. Zeker, ook deze waren aartsvijanden van het Evangelie. Maar hen heb ik nu toch niet op het oog. Neen, de intellectualisten, die in het leven van de Here Christus het bitterste lijden hebben ge-

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Utrecht
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Secretariaat Geref. Persvereniging „Opbouw”:

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

Penningmeester van de Geref. Persvereniging:

Drs J. F. J. Lamet, Antilopelaan 2,
Geldrop, post Eindhoven

Administratie: Slotlaan 220, Zeist

bracht en zijn felste toorn gaande maakten, waren de huichelaars, die zwaar preekten, zich sierden met een aureool van vroomheid, maar die de lasten, welke zij anderen oplegden, zelfs niet met één vinger aanroerden. Het waren de mannen, van wie Christus zei: doe wel naar hun woorden maar niet naar hun daden.

Deze intellectualisten vond men eveneens in de bekende als zeer hoogstaand geprezen levensopvatting, uit het begin onzer jaartelling welke met de naam Stoa wordt aangeduid. De stoïcijnen predikten een hoge moraal. Maar hun levenspraktijk was dikwijls schandelijk. Seneca b.v. hield het zijn lezers voor, dat slaven ook mensen, ja levensgezellen en vrienden zijn. Maar hij had en hield er zoveel, dat hij hun namen niet eens kende. Aan alle misdaden van Agrippina en Nero doet hij in feite mee om toch vooral zijn positie te mogen behouden. Hij toorn op hebzucht, rijkdom, genotzucht. Maar in de Senaat verwijt men hem naar waarheid, dat hij heel zijn vermogen door erfenisjagerij en woeker bij elkaar heeft gestolen. Hij moraliseert tegen politieke en menselijke onderdrukking. Maar de opstand der Britten onder Nero ontstond omdat Seneca hen ettelijke millioenen had geleend om ze, kort daarna, plotseling door gewetenloze belastingpachters te laten terugvorderen. Deze lofredenaar op de armoede was als een nagenoeg niets bezittende zijn politieke loopbaan begonnen, maar hij liet een vermogen na van een paar honderd millioen.

Dit soort intellectualisme tierde in alle tijden en in alle mogelijke vormen. Het diepe bederf ervan is, dat de theorieën waarin het zich manifesteert niet „echt” zijn. Wat men is en doet is heel wat anders dan wat men zegt en voorgeeft te zijn. De „leer” is de camouflage van geraffineerde of vulgaire zelfzucht, hebzucht, genotzucht, machtswellust. De eenheid des levens ontbreekt. Het leven mist stijl.

Bizonder weerzinwekkend en verwoestend treedt het intellectualistisch kwaad op in de politiek.

De politieke activiteit is naar zijn aard een nobel bedrijf. Het is de onzelfzuchtige worsteling van groten om het waarachtige welzijn van eigen volk, ja, van alle volken te dienen. Het is naar zijn aard een handelen naar nobele beginselen, waaruit de ware staatsman leeft. Het is een zaak van kracht en moed en van de bereidheid om voor de goede zaak onder te gaan. De ware staatsman durft zo nodig alleen te staan. In zijn isolement, zijn beginselvastheid, schuilt zijn kracht. En daarom trotseert hij miskening, smaad, ballingschap, zelfs de dood.

Maar wee als de politiek een zaak van succes, van geld, van macht wordt. Want dan is ze een corrupt bedrijf van de partijleider, de demagoog, de tyran. De „staatkunde” van deze partijleiders is opportuniteitspolitiek van de slechtste soort. Deze lieden dulden geen

vrije, zelfstandige mensen naast zich. Ze gebruiken partij of volk in een normloze tactiek als instrumenten ter bereiking van hun duistere doeleinden. Bondgenoten worden gemaakt, maar als men ze niet meer kan of wil gebruiken laaghartig verraden.

Het middel om het volk aan zijn zij of liever in zijn hand te krijgen is het vleien van de massa, het hun toewerpen van brood en spelen, het vergiftigen van hun ziel door het stimuleren van haat, hoogmoed, eigenwaan. En dat geschiedt nu vooral met geraffineerd geformuleerde, lege of apert leugenachtige, leuzen. In eindeloze monotonie worden ze herhaald. De pers wordt genadeloos en gewetenloos daaraan dienstbaar gemaakt. De grote kracht van deze leiders is, dat zij hun eigenlijke bedoelingen steeds weten te camoufleren achter „partijprogram”, „verkiezingsleuzen” en „beginselverklaringen”. Dat wil zeggen: hun apparatuur bestaat uit een complex begrippen, leuzen, woorden om de feitelijke inhoud waarvan men geen cent meent,

maar die geschikt worden geacht om de massa te biologeren en op te jagen in de door de leiders begeerde richting. Dat daardoor veelal alle ethisch besef van de volgelingen wordt kapot gemaakt deert deze moderne slavendrijvers niet.

Misschien gaapt de kloof tussen werkelijkheid en gedachten, de daden en de woorden nergens zo diep als hier. In plaats van de symbolisering, de aanduiding te zijn van werkelijke standen van zaken, van edele motieven, van ware liefde en trouw, zijn ze de leugenachtige camouflage, de bedriegelijke schijn, waarachter zich de droesem van lage, zelfzuchtige, soms dierlijke driften van enkelen verbergen.

Voor al in de politiek openbaart het praktisch intellectueelisme zijn demonisch karakter. We hebben dat in de laatste decennien in Europa op beangstigende wijze ervaren en doen dat nog steeds.

C. V.

ORDEMAATREGELLEN?

Antwoord aan Prof. Dr. H. N. Ridderbos

Hooggeachte Professor,

Het is ons een steeds weerkerend wonder, dat het 'Mededelingenblad van de Gereformeerde Kerk te Baarn' zich gedurende het laatste halfjaar mag verheugen in hooggeleerde, weleerwaarde en algemeen-journalistieke belangstelling. Weliswaar voelen we ons af en toe geroepen het blaadje toe te sturen aan iemand die in onze artikelen over de tong is gegaan, maar het heeft overigens geen andere pretentie dan dat het 't contact in de gemeente wil intensiveren.

Daarom temeer doet het ons plezier, dat U bent ingegaan op enkele kwesties die ik in een artikel over de Utrechtse besluiten heb aangesneden. Want we zijn met U van oordeel, dat hierover klaarheid moet komen.

Nu moet ik maar dadelijk zeggen, dat ik het een hachelijke onderneming vind om breder in te gaan op de zaken die verband houden met de tuchtmaatregelen van de 40-er jaren. Want op kerkrechtelijk gebied ben ik allerminst een deskundige. Daarom zou ik de voortzetting van de discussie graag overlaten aan mensen die wijzer, ervarener en belezener zijn in deze. Maar ik heb A (of a) gezegd, nu moet de rest maar volgen. Misschien blijkt dan wel, dat het hier om zaken gaat waarover vrijwel ieder gemeentelid moet kunnen meespreken.

De redactie van 'Opbouw' is zo welwillend mijn antwoord aan U op te nemen. Daarom mag ik — met dank voor deze gastvrijheid — wel beginnen terwille van de lezers weer te geven waar het gesprek over loopt.

In mijn eerste artikel had ik het volgende gesteld: „Prof. Ridderbos... is van oordeel, dat er destijds niet geschorst is, omdat sommige mensen bezwaren hadden tegen de leerbeslissingen, maar omdat ze hun bezwaren op ongepaste wijze tot uiting brachten: door brochures, vergaderingen, acties e.d. En al worden dus nu de leerbeslissingen terzijde gesteld, daarmee is nog niet goedgepraat het „onkerkelijk” handelen van de bezwaarden destijds. De schorsingen en afzettingen waren dus voluit orde-maatregelen. We nemen aan, dat Ridderbos hierin geheel oprecht is. Al geloven we, dat de kerkelijke instanties het dan soms wel olie-dom geformuleerd hebben. (Ik denk aan de schorsing en afzetting van Greijdanus, van Schilder, aan de wering van cand. Schilder en aan al die gevallen, waar mensen van Avondmaalstafel en doopvont werden geweerd, omdat ze niet konden instemmen met de leerbeslissingen).”

U heeft hierop geantwoord in het 'Gereformeerd Weekblad', dat naar Uw oordeel de kerkelijke instanties het niet zo oliedom hebben geformuleerd. Want als men nauwkeurig de schorsingsbullen naleest, „dan zal men opmerken, dat het niet instemmen met de leerbeslissingen géén grond is geweest voor de bedoelde schorsingen, maar veeleer de onwettige en onkerkelijke wijze, waarop met name de hoofdfiguren zijn te werk gegaan”.

Wanneer ik na Uw reactie mijn artikel nog eens doorlees, dan moet ik erkennen, dat ik me verkeerd heb uitgedrukt. Maar dat doe ik

liever niet. Want dan krijg ik het gevoel, alsof ik niet Gereformeerd meer ben. Ik heb nl. nog nooit een polemieek tussen Gereformeerde mensen gelezen, waarin iemand erkende iets verkeerd gezegd te hebben. Laat me het dus zo mogen formuleren: ik heb me te gecompromiseerd uitgedrukt en heb daardoor niet gezegd, wat ik wilde zeggen.

U heeft gelijk, wanneer U zegt, dat in de schorsingsbullen als reden tot tuchttoefening wordt genoemd de wijze waarop de bezwaarden hun gedachten kenbaar maakten. Ik heb de 'zwarte lijst' erop nagekeken, die Prof. (toen Ds) Doekes destijds in 'De Reformatie' heeft gepubliceerd. En daaruit blijkt, dat alle daar genoemde tuchtmaatregelen werden toegepast, omdat de bezwaarden brochures verspreidden of vergaderingen organiseerden of op andere wijze publiek lucht gaven aan hun gedachten.

Dat ik mij niet duidelijk uitdrukte, zal wel voor een deel hieraan te wijten zijn, dat een kerkeraad destijds mij van het Avondmaal geweerd heeft, louter en alleen omdat ik bezwaren had tegen de leerbeslissingen. Ik heb die bezwaren — vóór mijn vrijmaking — nooit gepropageerd, niet omdat ik dit onjuist vond, maar omdat het niet in mijn hoofd opkwam. Alleen heb ik aan mijn dominé gevraagd: mag ik a.s. zondag het Avondmaal meevieren, als ik het niet eens ben met de leerbeslissingen? Van de kerkeraad ontving ik één of twee dagen later een berichtje, dat hij niemand tot het Avondmaal kon toelaten die bezwaar had tegen enig stuk der leer. En ik weet, dat deze kerkeraad een soortgelijk antwoord heeft gegeven aan ouders die hun kindje wilden laten dopen (al heb ik van dit laatste geval uiteraard geen stukken).

Maar dit is het belangrijkste niet. Totdat het tegendeel blijkt, houden we het ervoor, dat de zojuist genoemde gevallen uniek zijn in den lande.

Wat veel belangrijker is: U noemt om deze reden de tuchtmaatregelen **ordemaatregelen**. En dat woord heeft in Uw kerken een bepaalde betekenis. Want wanneer van vrijgemaakte zijde gezegd werd: wij zijn buiten het Koninkrijk Gods gesloten, dan werd ons uitdrukkelijk verzekerd, dat dit nimmer de bedoeling was geweest. De ordemaatregelen hadden uitsluitend de bedoeling om de orde in de kerk (het kerkverband) te bewaren of te herstellen. Daarom kon iemand die publiek ageerde tegen synodebesluiten geen ambtsdrager blijven of worden. Maar juist als ordemaatregelen bedoelden ze allerminst een uitspraak te doen over de 'staat voor God' van hen die erdoor getroffen werden.

En ik heb hierop het oog, wanneer ik zeg, dat de kerkelijke instanties het dan oliedom hebben geformuleerd.

Want talloze schorsingen en afzettingen hebben plaatsgevonden naar de artikelen 79 en 80 van de D.K.O. En wanneer het iets nader werd aangeduid, dan noemde men deze zonde: openbare scheurmaking.

Nu meen ik, dat wij het moeten geloven, wanneer Uwerzijds — ik bedoel van de zijde Uwer kerken — ons verzekerd wordt, dat uitsluiting buiten het Koninkrijk nimmer bedoeld is.

Maar dat wordt ons wel heel moeilijk gemaakt, Professor. Want in artikel 80 D.K.O. wordt de openbare scheurmaking gerangschikt onder de grove zonden. En het slot van dit artikel (kortelijk, al de zonden en grove feiten, die de bedrijver voor de wereld eerloos maken, en in een ander gemeen lidmaat der Kerk der afsnijding waardig gerekend zouden worden) kan toch moeilijk anders geëxegiseerd worden dan zo, dat ook de openbare scheurmaking gezien wordt als een zonde die een gewoon lid der kerk der afsnijding waardig maakt.

Het is bekend, dat het slot van artikel 80 ook wel anders verklaard wordt. Maar zelfs dan blijft het feit, dat openbare scheurmaking een grove zonde is. Wanneer een kerkelijke instantie deze grove zonde bij iemand constateert, doet ze dan geen uitspraak over 's mans staat voor God?

Dit klemt nog te meer, waar deze zelfde zonde ook in het Avondmaalsformulier wordt genoemd. In de schorsing van Prof. Schilder heeft de terminologie van het Avondmaalsformulier zelfs evident een rol gespeeld. „Hij heeft zich door zijn houding schuldig gemaakt aan... wat in ons Avondmaalsformulier wordt omschreven als het begeren aan te richten van tweedracht, sekten en mouterij in kerken” (Toelichting op het synode-besluit tot schorsing van Prof. Dr. K. Schilder, pag. 18).

Wanneer de tuchtmaatregelen als ordemaatregelen niet bedoelden de gevonnisten buiten het Koninkrijk der hemelen te sluiten, dan is het ook niet duidelijk, waarom in vele gevallen de afhouding van het Avondmaal werd toegepast. U schrijft, dat de met name genoemde personen (Greijdanus, Schilder en Schilder) niet van het Avondmaal zijn geweerd. Daar kom ik straks nog op terug. Het staat in elk geval als een paal boven water, dat velen, velen wel geweerd zijn van de Tafel des Heeren. De 'zwarte lijst' van Prof. Doekes levert daarvan de overtuigende bewijzen.

U zult wellicht antwoorden, dat afhouding van het Avondmaal nog niet betekent: uitsluiting buiten het Rijk van Christus. En dat ze ook niet altijd behoefte te leiden tot deze excommunicatie. Daarmee zal iedere vrijgemaakte het wel eens zijn. Maar wanneer iemand van het Avondmaal gehouden wordt, omdat hij secten en mouterij begeert aan te richten in de kerk (= zich schuldig maakt aan openbare scheurmaking), dan betekent dit per consequentie (als hij zich niet bekeert) wél definitieve excommunicatie.

En daarom zegt het ons zo weinig, wanneer U erop attendeert, dat Greijdanus en Schilder enz. niet van 't Avondmaal zijn gehouden. Inderdaad, op hen is deze maatregel nog niet toegepast. Maar van hen is wel geconstateerd, dat ze zich aan een zonde hebben schuldig gemaakt die in art. 80 K.O. een grove zonde wordt genoemd en waarvan het Avondmaalsformulier zegt, dat derzelve bedrijvers moet aangezegd worden, dat ze geen deel in het Rijk van Christus hebben.

En al heeft dan de executie van het vonnis niet plaats gevonden, het vonnis zelf is geveld. De schuld is geconstateerd. Dan kan het niet anders, of in een kerk die haar woorden serieus neemt, is de executie (bij onbekeerlijkheid) maar een kwestie van tijd.

Ik wil geen mythologie, Professor, en ook geen gruwelpropaganda. En als U 't mij vraagt: ik geloof, dat geen enkele vrijgemaakte dit wil, al drukken ze zich niet allen even elegant uit.

Maar dit zijn toch echt zaken waar helderheid en klaarheid in moet komen. Dat vindt U trouwens zelf ook.

* * *

De tweede zaak waarover U schrijft, betreft het ondertekeningsformulier. We kunnen constateren, dat er ten aanzien van één punt eenstemmigheid is: ambtsdragers in de Gereformeerde Kerken hebben zich gebonden aan de Drie formulieren; en wanneer ze tijdens hun ambtsbediening bezwaar krijgen tegen enig punt der leer, dan zijn ze verplicht hiervan uitsluitend aan de kerkelijke vergaderingen kennis te geven. Ze mogen van hun afwijkend gevoelen geen publieke zaak maken door brochures, vergaderingen etc.

Verskil van opvatting doet zich voor, waar het nieuwe leerbeslissingen betreft. Ik heb het voorbeeld genoemd, dat een synode zou uitspreken: de Heere Jezus is niet de Zoon

van God. Mag een ambtsdrager dan alleen maar briefjes schrijven aan de kerkelijke vergaderingen of is het dan zijn roeping om het gehele kerkvolk op te roepen deze leerbeslissing niet voor vast en bondig te houden. U zegt: wanneer kerkelijke vergaderingen inderdaad in flagrante strijd met Schrift en confessie handelen, moet men Gode meer gehoorzamen dan de mens. Dat is dan een tweede zaak waarover geen verschil bestaat.

Maar U acht dit voorbeeld absurd. Dat is het ook in zóver, dat een synode wel stekeblind zou moeten zijn om niet te zien, dat een dergelijke uitspraak in strijd is met Schrift en Confessie. Maar U maakt het Uzelf toch echt te gemakkelijk, Professor, wanneer U zegt: „...daar gaat het in ons geval niet over. Het gaat over beslissingen, die naar het oordeel der Synode geen nieuwe leer invoerden, ... maar om beslissingen waarmee (bijv.) Ds B. het **niet eens is**”. (Vetgedrukt van U).

Ik geloof, dat we hier tot de kern van de zaak komen. Want natuurlijk was de synode ervan overtuigd, dat ze geen nieuwe leer invoerde en dat haar beslissingen niet afwijken van Schrift of confessie. Het klinkt niet leuk, maar anders zou ik zeggen: het moest er nog bij komen, dat de synode wél deze overtuiging had.

Maar naar het oordeel der bezwaarden was het wél een nieuwe leer (nieuw als kerkelijke leer) die bindend werd opgelegd. En de bezwaarden zagen deze leer maar niet als iets waar ze het niet mee eens waren, maar als een leer die of tegen de Schrift in of boven de Schrift uitging.

Nu deelt U deze gedachte van de bezwaarden niet. Maar gegeven het feit, dat zij hier strijdigheid met de Schrift constateerden, mochten ze toen alleen maar brieven schrijven aan de kerkelijke instanties óf moesten ze toen precies zo handelen als ze gedaan zouden hebben, wanneer een synode bovengemelde uitspraak had gedaan over het Zoonschap van Christus? Dat is dan: Gode meer gehoorzamen dan de mensen.

Natuurlijk blijft dan de vraag, wat kerkelijke vergaderingen moeten doen, wanneer een gemeentelid of een kerkeraad de uitspraken van een synode niet voor vast en bondig houdt. Mij dunkt, dat zich dan drie mogelijkheden kunnen voordoen.

De eerste mogelijkheid is, dat de bezwaarde zich niet beroept op Schrift of confessie, maar op eigen voorkeursideetjes. Dat komt vaker voor dan we in een Gereformeerde Kerk mochten verwachten. Wanneer hij dan zich niet onderwerpt aan het gezag der kerkelijke vergaderingen, ja zelfs anderen oproept zich evenmin te onderwerpen, dan zal terécht gesproken moeten worden van openbare scheurmaking. En dat is dan de grove zonde van Art. 80 D.K.O. Dat is de muiterij in het Avondmaalsformulier. En deze zonde zal bij

verharding tot excommunicatie moeten leiden (al bekijkt een kerkeraad natuurlijk elk geval apart).

De tweede mogelijkheid is, dat de bezwaarde zich beroept op het 'tenzij' van art. 31 D.K.O. Daarvoor behoeft een kerkelijke vergadering niet **altijd** opzij te gaan. Maar wanneer ze constateert, dat de bezwaarde weliswaar de synodale uitspraken verwerpt, maar niettemin geen gevaar betekent voor de zuiverheid der leer — ik bedoel: voor de zuiverheid van de Evangelieprediking — dan is het m.i. een denaturering van het kerkelijk gezag, wanneer zo'n bezwaarde door tuchtmaatregelen getroffen zou worden. Wat in geen enkele vereniging getolereerd kan worden, moet dan in de kerk mogelijk zijn.

En waar deze man of deze kerkeraad geen gevaar betekent voor de zuiverheid van de Evangelieverkondiging, kan het niet als een schending van kerkelijke trouw gequalificeerd worden, wanneer hij van zijn bezwaren publiekelijk spreekt. Hij heeft immers nimmer beloofd zich te zullen onderwerpen aan wat naar zijn oordeel in strijd is met Schrift en confessie.

Naar ik meen, wilden de bezwaarden die de 'Verklaring van Gevoelen' indienden, antwoord hebben op deze vraag: Vormen wij, wanneer we zo over het verbond spreken, een gevaar in de kerk? Komen we dan in strijd met het Evangelie?

De derde mogelijkheid is, dat de kerkelijke vergaderingen tot de conclusie moeten komen: deze bezwaarde beroept zich wel op art. 31 D.K.O., maar in werkelijkheid is hij met zijn afwijkende gevoelens een gevaar voor de gemeente, iemand die het Evangelie vervalst. Dan moeten de kerkelijke vergaderingen overgaan tot schorsing naar de artt. 79 en 80, met als nadere aanduiding: valse leer. En deze tuchtmaatregel impliceert een uitspraak over 'mans staat voor God, met alle consequenties daarvan.

Ik bemerk tot mijn schrik, Professor, dat mijn artikel een docerend karakter heeft gekregen. En ik vind het een eigenwijs geval, wanneer een pas beginnend dominé, die bovendien van kerkrecht geen verstand heeft, een hoogleraar gaat onderwijzen. Er zijn nu eenmaal simpele burgerlijke verhoudingen die ook in de kerk niet straffeloos geschonden kunnen worden.

Houd U ervan overtuigd, dat dit niet mijn bedoeling is. Ik heb alleen naar beste vermogen een bijdrage willen leveren om tot de gewenste klaarheid te komen.

Met broedergroet en verschuldigde hoogachting,

W. Borgdorff.

Baarn, 3 november 1959.

BOEKBESPREKING

„Van Kracht tot Kracht” (I)
(Enkele opmerkingen naar aanleiding van het boek van A. A. Basoski).

Veel, ja heel veel van wat mijn hooggeleerde broeder K. J. Popma schrijft, gaat mijn bevattings te boven. Dat is niet zo erg, omdat er altijd ruim voldoende overblijft, dat binnen de niet al te ruime grenzen van mijn bevattings blijft. En hetgeen ik wél van hem vatten kan, waardeer en behandel ik als een kostbaar bezit.

Meer dan iemand anders heeft hij mij de waardij van de Christelijke Vrijheid leren zien en geleerd deze Christelijke Vrijheid niet als privé bezit te gebruiken maar ze ook de broeder te gunnen.

Meer dan iemand anders heeft hij mij de zin geleerd van de Christelijke Vrijheid der exegese.

Vanwege die twee kostbare Vrijheden, vind ik de postale aanduiding onzer kerken én historisch, én feitelijk zinvol.

Gereformeerd te zijn is goed. Gereformeerd (Vrijgemaakt) te zijn is beter... mits wij niet weer op 't spoor der dwaasheid treen.

Toen de redactie mij vroeg of ik bereid was het (80 blz. tellende) boek van de bekende Gezinsbladredacteur, A. A. Basoski te bespreken, ben ik vrij vlot geweest met de bereidverklaring.

„Van kracht tot kracht” is een bundel Gezinsbladartikelen en als trouw lezer van dat blad was de inhoud van het boek mij niet geheel onbekend. De bespreking, zo dacht ik aanvankelijk, zou niet meer vragen dan 1 of 1½ kolom.

Na herlezing ben ik tot de overtuiging gekomen, dat ik niet mocht en niet kon volstaan met algemene aankondiging, waarbij de mening van de recensent niet uit de verf komt.

Want bij veel waardering voor de inhoud van dit boekje, heb ik ook ernstige bedenkingen.

Dagbladartikelen in boekvorm uitgeven is voor mijn gevoel altijd 'n hachelijke onderneming. Aan de vorm en inhoud van een boek, mag en moet ik andere eisen stellen, dan aan de vorm en inhoud van een dagbladartikel.

Dan zit er in gebundelde krantenartikelen nog dit gevaar, dat een oordeel over de bundel, tevens een oordeel over de redactionele koers van het blad is.

Al heeft broeder Basoski met het uitgeven van zijn boekje dit risico genomen, tot geen enkele prijs wil ik het risico lopen gerekend te worden bij hen, die het Gezinsblad liever zien verdwijnen dan verschijnen.

UIT DE HISTORIE

PROF. D. K. WIELENGA

Een van de nobelste figuren uit de Afgescheiden Kerken uit de tweede helft der vorige eeuw was Prof. Douwe Klazes Wielenga. Met Ds Lindeboom en Dr H. Bavinck werd hij in 1882 benoemd tot hoogleraar aan de Theol. School te Kampen. En in die functie heeft hij een gezegende invloed uitgeoefend op het kerkelijke leven. Vooral door zijn staan voor het recht en zijn felle afkeer van alle speculatie in de theologie. Het is vooral Wielenga geweest die de strijd tegen het ± 1900 in de Geref. Kerken weer opkomende Maccovianisme heeft gevoerd.

Ik vond in een oud tijdschrift een boeiende karakteristiek van Wielenga. Ze is van de hand van Dr J. v. d. Valk. Deze was een tijd lang lector in Kampen en leerde daar Prof. Wielenga kennen. Later was Dr V. d. Valk rector van het Gereformeerd gymnasium in Rotterdam. Hij tekent in zijn schets Wielenga speciaal als vriend van Bavinck, van de eenzame Bavinck, die toch of juist daarom naar een vriend hunkerde die hem begreep, bij wie hij zichzelf kon zijn en die evenals hij de „electrische vonken” van zijn vernuft kon doen opspatten.

En dan schrijft Dr Van der Valk:

„Zoo'n vriend vond Bavinck in zijn collega D. K. Wielenga. Als Bavinck nog eens wandelen ging, was het bijna altijd met hem, dat

wil zeggen vóór dat Biesterveld zijn collega werd. Ook kwam Wielenga toenmaals trouw elke Zaterdagavond Bavinck op zijn kamer bezoeken, waar dan druk geredeneerd werd en waarbij ook de oude Ds. Bavinck (de vader van Prof. Bavinck, bij wie de ongetrouwde hoogleraar inwoonde - C. V.) menigmaal de stille toehoorder was.

Wielenga had in zijn korte, rake antwoorden, die vaak als tusschenwerpsels waren, iets echt Spartaansch, iets Lakonisch. Zijn snedig woord plooidde het gelaat van de hoorder telkens tot een glimlach.

Wielenga's scherpe blik maakte hem tot een zeldzaam menschenkenner, die alle femelarij schuwde. Wielenga vertelde me eens hoe hij zoo'n merk van zich afgehouden had. Op diens verzuchting, dat hij een groot zondaar was, antwoordde Wielenga heel lakoniek, dat hij dat allang wist. De aangesprokene ontstelde, verbleekte, ergerde zich en verdween, daarmede tegelijk aanduidende dat zijn nederige schuldbelijdenis alles behalve gemeend was.

En hoewel Wielenga een man was van zeldzame stevigheid in principes, was hij geenszins een principenreiter door dik en dun. Hij had de eigenschap, die ik meer bij Friezen opmerkte: hij was stevig gebonden aan zijn principes, maar de band was zeer elastisch. Over die rekbaarheid heb ik me menigmaal verbaasd. Daarom ook trok hij Bavinck aan. Bavinck waarschuwt telkens, vanaf zijn eerste optreden in Kampen, in zijn oraties en geschriften tegen de „separa-

tistische en sectarische neigingen, die soms in onze kerken zich vertoonen”. „Er is zoveel enghartigheid”, schrijft hij aan zijn vriend te Leiden, „zoveel bekrompenheid onder ons en 't ergste is, dat dit nog voor vroomheid geldt”.

En in zijn oratie over „De Katholiciteit van Christendom en Kerk” belijdt Bavinck: „de verhouding, waarin wij de genade stellen tot de natuur, de herschepping tot de schepping, bepaalt de ruimte van ons hart of nauwheid onzer ingewanden op kerkelijk gebied. In onze aan dwalingen en scheuringen zoo vruchtbare tijd, is de handhaving van de katholiciteit der kerk en van het universalisme des Christendoms van de grootste betekenis”.

Dr. Hepp in zijn studie over „Dr. Herman Bavinck” teekent hierbij aan, dat dit door weinigen werd begrepen.

Mijn ervaring weet: en nog.

In dezelfde oratie durfde hij het uitspreken: „Maar bij allen domineert toch een onvrije, ascetische beschouwing van de wereld en heel haar cultuur”. Dit zei hij van een voorname strooming onder de gescheiden broeders. En waarschuwend heft hij als 't ware de vinger op, dat zijn kerk zich toch nooit zoo isolere, dat zij zich eigenlijk als secte gaat openbaren. Want „elke secte, die eigen kring voor de enige Kerk van Christus houdt en uitsluitend in het bezit der waarheid zich acht, kwijnt en sterft weg, als een tak, die van zijn stam is gescheurd”.

Worden deze woorden algemeen verstaan en beleefd? Door zijn collega Wielenga wer-

Integendeel, ik ben dankbaar voor het Gereformeerd Gezinsblad en blij, dat het nu een dagblad is. Daarbij heb ik grote waardering én voor de persoon, én voor het vakmanschap van hoofdredacteur Jongeling.

En wat redacteur Basoski betreft: samen hebben wij in de zo moeilijke beginperiode van onderscheiden Gereformeerde organisaties gebeden, geworsteld en gewerkt en dat samen werken aan één ideaal heeft sterke banden gelegd. Banden, die in de loop der jaren sterker zijn geworden, door de spontane en belangloze hulp, die broeder Basoski mij in het werken voor onze Gereformeerde organisaties vele malen heeft verleend.

Als ik in de volgende artikelen bedenkingen uit op Basoski's boek en op de wijze van voorlichting, die voor het Gezinsblad typerend dreigt te worden, word ik gedreven door oprechte sympathie voor het Gezinsblad en zijn medewerkers.

Als ik m'n bezwaren eerst algemeen wil formuleren, moet ik aldus beginnen: Er wordt in dit boekje, als het gaat over het principiële verval van onze tijd, zoveel en zo uitdrukkelijk naar de „andere kant” gewezen en zo weinig de hand in eigen boezem gestoken.

De critiek, hoe gerechtvaardigd overigens, richt zich bijkans alleen op de gang van zaken buiten Vrijgemaakte kring. Over de beschamende, publieke dwaasheden die bij herhaling het Vrijgemaakte leven in beroering brengen, de werfkracht breken, de krachten verteren en zowel in- als buiten onze kring gerechtvaardigde ergernis wekken, wordt gezwegen.

M'n tweede bezwaar is dit: Basoski's boek „wil aandringen op een wandel naar Schrift en belijdenis”. Het is dus een aandringen op heiligmaking.

Naar mijn gevoelen wordt de heiligmaking, de christelijke levenswandel, te uitdrukkelijk betrokken op wat wij aanduiden als „de Gereformeerde actie”.

Ik ben wel zo overtuigd van de noodzaak van Gereformeerd onderwijs, Gereformeerde pers en organisatie, dat ik niet beweren wil, dat het streven daarnaar niets met de heiligmaking en met de handel en wandel naar de Schrift heeft uit te staan.

Maar hierin onderscheidt zich het koninkrijk Gods van de wereldlijke koninkrijken, dat in haar een heerlijke vrijheid is. Geen voorschriften inzake staats- of maatschappijvorm, geen voorschriften inzake acties en organisaties.

En wij moeten nooit zó redeneren, of zulke voorschriften er wel zijn.

In Paulus' dagen waren er vrome broeders, Vrijgemaakten in Christus, die vanwege de eis tot heiligmaking zonder bezwaardheid offervlees aten. Zij waren van het heidendom vrijgemaakt. Een afgod was niets, dus een afgodenoffer was ook niets.

In diezelfde tijd waren er Vrijgemaakte broeders, die daar anders over dachten.

In spontane geloofsdrang naar heiligmaking wilden zij met het offervlees, dat met het heidendom besmet was, zich niet inlaten. Liever geen vlees, dan offervlees.

Wij kunnen dankbaar zijn, dat de Schrift ons zo mooi, zo eenvoudig en zo duidelijk de oplossing van dit doorgaande-reformatieprobleem geeft.

Voor de een, zowel als voor de ander was de offervlees-kwestie een gewetenszaak, een zaak van doorgaande reformatie, van heiligmaking.

Wordt zo de zaak van de Gereformeerde actie, voor school, pers en organisatie niet op losse schroeven gezet?

Ik meen van niet.

Voor de noodzaak van deze actie heb ik sterke argumenten. Argumenten waarmee ik met ernst en klem de broeders wil overtuigen.

Maar als ik ga spreken over het voortvaren van kracht tot kracht, over een wandel naar de Schrift, over de heiligmaking, dan houd ik mij aan wat de Schrift positief en duidelijk daarvan zegt in Galaten 5.

Wie wil wandelen naar Schrift en belijdenis oefene zich in: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing.

Dit alleen is de basis van al onze arbeid in het koninkrijk Gods.

Dit is de toetssteen waaraan al onze geloofsactiviteiten moeten worden getoetst. Als wij dit in ootmoedige ernst doen, komt er bij ons een beschaamd gelaat. Want het is niet zo, dat de eigenschappen die Galaten 5 noemt, ons Vrijgemaakte volk typeren.

Het is helemaal niet zo, dat wij, die onder elkander en tegenover anderen zo grif beweren, dat het streven naar een Gereformeerde school, pers en organisatie een daad van eenvoudige geloofsgehoorzaamheid is, voorbeelden zijn van zelfbeheersing, zachtmoedigheid en vriendelijkheid.

Is het niet eerder zo, dat deze vruchten des Geestes onder ons beschamend en benauwend schaars zijn?

Maar als wij dan gaan spreken over onze levenswandel naar uitwijzen van de Schrift, moeten wij die niet uitsluitend betrekken op de Gereformeerde actie.

Het is, zegt de Schrift, mogelijk in alle activiteiten voor school, pers en organisatie, tienden te geven van de munt en de ruit en alle kruiden en nochtans voorbij te gaan aan het oordeel en de liefde Gods. Het ene niet doen is erg, maar het andere nalaten is vreselijk.

Na een synode, die een groot deel van haar tijd heeft besteed aan het bijleggen van broedertwisten, bij de partijschap, die nog niet overwonnen is, bij de puinhopen van onze Gereformeerde politieke organisatie, wordt

het om onzes levens wil de hoogste tijd, dat wij ons gaan bezinnen over het oordeel en de liefde Gods.

Dat broeder Basoski zijn lezers met nadruk wil wijzen op de noodzakelijkheid van de Gereformeerde actie, is een uitnemende zaak.

Echter; de stellige vanzelfsprekendheid waarmee hij verband legt tussen Gereformeerde actie en wandel naar Schrift en belijdenis, overtuigt niet.

Wormer.

Jac. Wijnands.

„EEN KETEN VAN VRAAGTEKENS, GESPANNEN OM VIJF WERELDDELEN”.

I

Inleiding

De wereld ligt eigenlijk nog maar kort voor ons open. De toevloed van lectuur over ons tot nog toe vreemde landen en volken is buitengewoon groot en ons drukke bestaan laat vaak geen werk van lange adem toe. Toch willen we graag op de hoogte blijven van wat er gebeurt en van wat er geschreven wordt in de wereld.

Dit verklaart wellicht ook de voorliefde voor een samenvattend (men zou kunnen zeggen: encyclopedisch) werk, waarin de hoofd-trekken van bepaalde cultuurstromingen, van een land of volk of zelfs van een heel werelddeel ons voorgeschoteld worden.

Er zijn de laatste jaren talloze van dergelijke werken verschenen en op allerlei gebied. Maar nog nooit — voorzover ik weet — kreeg men een beschrijving van zo ongeveer de gehele bewoonde wereld in een boek van 376 pagina's (de literatuurlijst niet meegerekend); een boek, dat in korte tijd elf drukken beleefde en last but not least bekroond werd met de Atlantische Prijs 1958. Als men dan bovendien nog leest, dat de pers het „een kunstwerk” noemde en „een rijke bron van objectieve informatie” en dat „het nodig is, dat het door velen gelezen wordt” (ik citeer, zoals duidelijk is, de achterflap!), zijn de verwachtingen wél hoog gespannen!

Het zal wellicht al begrepen worden, dat ik spreek over „Vijfstromenland” van de Groningse socioloog Prof. Dr P. J. Bouman.

Prof. Bouman is zeker geen onbekende. Naast allerlei publicaties in boekvorm en tijdschriften, die zich voornamelijk bewogen op zijn vakgebied, trok één vroeger werk vooral de aandacht van een breder publiek: zijn „Revolutie der Eenzamen”. Die aandacht was het zeker waard. Het moet niet beschouwd worden als de nieuwe geschiedschrijving bij uitstek, maar zijn „filmische” methode, waarbij hij de geschiedenis van de laatste halve eeuw als een rolprent vertoont, heeft als „platenboek” van het recente verleden grote kwaliteiten. Het „illustreert” de vaak moeilijke

den ze dat wel. Hier vond Bavinck bij Wielenga een gemeenschappelijk terrein tot uitwisseling van gedachten.

Wielenga moge geen man geweest zijn van diepgaande kennis, de groote lijnen zag hij helder en klaar. Hij wist waar ze vandaan kwamen en waar ze op uit zouden lopen. Een blijvend helder schijnend licht gaf hij niet, maar de elektrische vonk, die vaak hoog opflikkerend opspatte, verlichtte menige duistere hoek en boorde door het anders ondoordringbare donker.

Wielenga was een impulsieve natuur. Wanneer hij op de studentenkrans, bij het uitbrengen van critiek op een preekvoorstel, het woord nam, dan kon men waarnemen hoe hij, in tegenstelling van meer stellige naturen, die van te voren precies wisten wat ze zeggen zouden, eerst al sprekende tot formulering kwam. En het zoo pas uitgesproken zinnetje vuurde hem aan in de eenmaal gekozen richting. Begon hij heel tam en mak met af te keuren, dan sleepten zijn eigen woorden hem mee in die richting en ging hij allicht verder dan hij bij bedaard nadenken zou zijn gegaan. Dan kon hij geducht zijn. En gevreesd was hij immer. Zooals ieder, die geen vaste grenzen kent.

Ik hoor hem nog zeggen: „zegge, Dekker...”

Geducht ook als censor. Wanneer het docentencollege besloot, naar aanleiding van een of andere misstand onder de studenten, een zogenaamde biecht te houden, dan werd dit wel eens door de jeugdige delinkwenten

meesmuilend opgenomen. Maar als Wielenga het was van wie de aanvraag uitging, dan ontstond er vrees en beving. Want hij, het geweten der Kamper School, kwam niet met beuzelingen en nietigheden en algemeenheden. Als hij stond op een scherpe vermaning, dan was er reden toe. En dan kon hij geducht zijn in zijn ernst. Want aan hem twijfelde niemand. „Zelfs zij”, zegt Dr. Hepp, „die aan Bavinck wel eens twijfelden, twijfelden aan Wielenga nooit”.

Het is ook deze stevigheid van karakter, die Bavinck als een stut en steun zocht en waarbij hij zich veilig voelde.

Bij Wielenga's overlijden heeft Bavinck zelf hem aldus in „De Bazuin” geteekend:

„Het eerste dat iemand wel trof, als hij Wielenga wat meer van nabij leerde kennen, was de vlugheid van zijn geest, de scherpzinnigheid van zijn oordeel, de gave der onderscheiding, die hem in hooge mate eigen was. Het hoge voorhoofd, het levendige oog, heel het intelligente gelaat legde getuigenis af van den rijken geest, die in zijn lichaam woonde. Gelijk het oog soms flikkeren kon, zoo spatte het fijne, scherpe vernuft dikwerf vonken van wijsheid en verstand. Er lag iets geniaals in de wijze, waarop Wielenga personen en zaken beschouwde en ze te tekenen wist.

In deze vlugheid van geest, in deze gevatheid des oordeels, in dit intuïtieve van zijn blik lag het geheim van zijn kracht. Puntige gezegden, geestige antwoorden, korte spreuken, krachtige tekeningen, zij stroomden van

zijn lippen, als hij op dreef was. Met een enkelen trek wist hij een persoon, een zaak, een verschijnsel te tekenen. Bijna altijd trof hij den spijker op den kop. Wielenga was een man van geest, geestrijk en geestig tevens”.

Weet u wat voor mij het aantrekkelijke was in Wielenga's persoonlijkheid?

Er zijn mensen, die zich dwaselijk bewust zijn van eigen voortreffelijkheid, onfeilbaarheid, volmaaktheid. Daardoor zijn ze onuitstaanbaar voor anderen. Want ze zien eigen gebreken niet en merken alleen de tekortkomingen, feilen en gebreken van anderen.

Er zijn andere mensen, zich wijselijk bewust van eigen tekortkomingen, feilen, gebreken, onvolmaaktheden. Daardoor zijn ze sympathiek voor anderen. Want ze herkennen in de gebreken van anderen hun eigen fouten en onvolmaaktheden.

Zoo'n sympathieke figuur, die zijn eigen tekortkomingen goed doorzag en in anderen vergaf, was professor Wielenga.

Hij was zich bewust slechts een mens te zijn.

Wees niet al te rechtvaardig, stond in zijn hart geschreven.

Dit heeft hij ook in mijn hart gegrift.

Daarom reken ik ook hem onder mijn opvoeders, aan wie ik mijn leven lang erkentelijkheid verschuldigd ben”.

Gelukkig de kerken aan wie God zulke mannen geeft — en de kerken die hen waarderen.

C. V.

verstaanbare geschiedenisboeken op onze scholen en brengt veel uit de historische vakliteratuur dicht bij het grote publiek. Bovendien — en dit moet wel bij dergelijk werk — heeft Bouman een uitermate vlotte pen, een goede stijl en een overvloed van anecdotes. Bouman is door „Revolutie der Eenzamen” populair geworden.

Dit — zijn vlotte pen en de populariteit, die hij als schrijver heeft verworven — hebben hem in „Vijfstromenland” parten gespeeld. Ik kan tenminste anders niet begrijpen, hoe Bouman dit werk op deze manier heeft kunnen presenteren. Zeker, het boek heeft bepaalde verdiensten, maar die wegen bij de **critische** lezer toch niet op tegen de leemten, de slordigheden, de halve waarheden en andere nadelen. Ik hoop dit later duidelijk te maken. Eerst wil ik mij nog even met het boek in 't algemeen bezighouden.

Hoe ook over de specialisatie in de wetenschap te denken valt (alle nadelen van „steeds meer mensen, die van een steeds kleiner wordend stukje steeds meer weten”, zijn bekend), het blijft waar, dat grondiger te werk gegaan kan worden, wanneer men zich bepaalde grenzen stelt. Dan is er ook minder kans erg ver bezijden de waarheid te geraken. Overdrijven van specialisatie geeft zeker een babylonische spraakverwarring — men verstaat elkaar niet meer —, maar wanneer een stoute greep in de andere richting gedaan wordt en één schrijver in één boek alle werelddelen gaat overzien, moet hij zich vaak verkijken. De taak, die Bouman zich stelde — hij wilde niet alleen alle werelddelen bezien, maar ook nog een balans opstellen — is naar mijn mening door geen mens alleen uit te voeren. Daarvoor heeft men een team of commissie nodig, die dan misschien wel minder „eenheid” in het werk kan brengen, maar die althans het voordeel heeft van grotere betrouwbaarheid.

Want heeft men eenmaal in „Vijfstromenland” een bepaald **type** onjuistheden ontdekt, dan blijft men vraagtekens zetten en twijfelen, óók waar dit misschien niet terecht zou blijken te zijn bij nadere zelfstudie.

Een bepaald **type** van onjuistheden: b.v. de talloze generaliserende opmerkingen (met veel aplomb en apodictisch geuit) op grond van een bepaalde situatie; fraai klinkende uitspraken, die in zichzelf al rammelen, als men ze gaat ontleden; oppervlakkige oordelen

en conclusies, die niet uitgewerkt of verklaard worden.

Dit vind ik een ernstige tekortkoming van een geleerde, die een dergelijk verstrekkend boek aan een groot publiek presenteert. De omvang van het bestreken studieveld ging ten koste van de diepte. En wij hebben meer aan een wat bescheidener werkje, dat niet zulke grote pretenties voert, maar aan diepte wint en doorwrocht is.

Nu kan iemand mij tegenwerpen, dat ik het boek van Prof. Bouman, die naar mijn mening dus te hoog greep, nooit in alle onderdelen kan beoordelen, want dat ik mij dan zou aanmatigen, wèl de omvang van kennis van Bouman te bezitten en daarenboven nog de diepte, die hij mist. Daar kan ik dit op zeggen: die gedeelten van „Vijfstromenland”, die door mij (en vele anderen) gecontroleerd en beoordeeld **kunnen** worden, blijken nogal eens onjuist, onlogisch en innerlijk tegenstrijdig te zijn. Dit doet mij twijfelen aan de juistheid van andere gedeelten van 't boek, die ik niet kan controleren en beoordelen, maar die volgens dezelfde **methode** geschreven zijn. Onderlinge vergelijking dus. En die kan al veel leren. Ten overvloede zij nog eens gezegd, dat ik in het vervolg van mijn relaas nog met allerlei voorbeelden dit hoop te verduidelijken en bevestigen.

Aan het einde van deze inleiding wil ik echter één bepaalde zinsnede uit „Vijfstromenland” lichten. Sprekend over Griekenland, en meer speciaal over de bewoners van Attica en de Peloponnesus, die zich zoveel vriendelijker tonen tegenover toeristen dan de Grieken uit andere streken, merkt Bouman op (pag. 111): „En omdat juist zij het zijn, die in streken wonen, vol natuurschoon met een overvloed van historische monumenten, krijgt de bezoeker de indruk in dit milieu het „echte” Griekenland te hebben gevonden” (wat het dus blijkens Boumans aanhalingstekens bij het adjectief „echte” niet is). Wat Bouman zelf over Griekenland zegt, slaat op zijn eigen boek terug! Ook Boumans taal is van nature schoon en ook Boumans werk geeft een overvloed van historische monumenten — maar laat de lezer niet de indruk krijgen in dit milieu het „echte” Vijfstromenland te hebben gevonden.

(Wordt vervolgd).

Zutphen

H. C. E. Smit-Labots.

KRITISCHE KRABEL

Ik zit wat met de betekenis van een uitdrukking, die mij in de laatste tijd nogal eens onder ogen kwam.

Gij begrijpt wellicht al dat ik bedoel: ter zijde stellen. De synode van Utrecht heeft besloten de vervangingsformule ter zijde te stellen, zonder een andere in haar plaats te stellen.

In m'n onnozelheid meende ik, dat „ter zijde stellen” hetzelfde betekende als „aan de kant zetten” of „de laan uitsturen”.

Ik dacht dat de Vervangingsformule als bindende formule was afgeschaft.

Maar nu las ik ergens, dat dit „ter zijde stellen” niets te betekenen had. Dat daarmee niets was veranderd en dat alles bij het oude was gebleven.

Daar zit ik nu mee.

Ik ben nog niet overtuigd, dat er niets is veranderd.

De bindende formule is terzijde gesteld oftewel aan de kant gezet.

Ik zou de vraag willen stellen: Als de broeder, die schreef dat er niets is veranderd, door zijn baas of zijn bazen nu eens ter zijde werd gesteld ofwel aan de kant werd gezet of de laan uitgestuurd?

Stel hij was redacteur van een krant.

En de mensen, die over die krant het zeggenschap hebben, zouden hem op wat wonderlijke wijze aan de kant zetten.

Ze zouden hem schrijven, dat hij prachtig werk had gedaan.

Ze zouden hem zelfs verzekeren, dat hij zegenrijk had gewerkt.

Ze zouden hem ook betuigen, dat als er een andere redacteur zou worden aangesteld, ze een man zouden zoeken die veel op hem geleek.

Maar onder al dat geprijs en gedank zouden ze hem toch aan de kant zetten.

Zou er dan voor hem niets zijn veranderd?

Ik vermoed, dat hij het om zo te zeggen aan den lijve zou ondervinden, dat er wel degelijk wat was veranderd.

Mijn gedachten gingen nog wat verder.

In de loop der jaren zijn er al heel wat mensen terzijde gesteld of aan de kant gezet.

Al een hele poos geleden werd een schrijver in zeker blad door zijn bazen zal ik maar zeggen aan de kant gezet.

Hetzelfde overkwam meen ik ook aan een heel bestuur van een vereniging.

Ook ambtsdragers werden wel eens aan de kant gezet.

En onlangs overkwam dit aan een algemeen geacht en bekwam man, die zich op politiek terrein bewoog.

Heeft dit alles ook niets te betekenen gehad en is daardoor voor de betrokkenen niets veranderd?

Ik kan daar eigenlijk niet al te goed bij.

Als men zegt: Door dit alles is niets veranderd, dan wil ik wel geloven, dat men denkt, dat door Utrecht niets veranderd is.

Als men echter zegt: Natuurlijk, door bedoelde terzijde-stellingen is heel wat veranderd, dan moet men dunkt mij toch ook wel toestemmen, dat er door de terzijde-stelling in Utrecht wel wat veranderd is. Al is de manier waarop men dit gedaan heeft niet zo erg royaal.

Frater.

Brieven uit het Verre Westen

Bij ons hier in Canada is het leven in vele opzichten anders dan bij U. Maar wanneer we daarvan voorbeelden willen geven, lopen we het gevaar, dat we door generaliseren precies naast de roos schieten en U net zo'n verkeerde indruk geven van ons nieuwe Vaderland als vele onzer medeburgers die hier nog steeds hebben van „Holland”. Windmolens, geschrobdde straten, tulpen en klompen — U weet dat wel!

Daarom vaart Uw briefschrijver maar liever een veilige koers en houdt hij zich bij eigen huis en hof en buurt. Het aldus verkregen beeld moge niet alom geldig zijn — hij hoopt het typerend te maken!

Neem bijvoorbeeld een zaterdagmorgen, nu in 't voorjaar, hier in de laan. De houten huizen staan daar, los van elkaar, ieder op hun erfje van ongeveer 15 x 40 m. Geen twee zijn er gelijk. Witte, gele, grijze en groene wanden met daken in haast alle pastelkleuren van de regenboog, ziet U in de vier windrichtingen om U heen. En wat de bewoners aangaat is het verschil al net zo groot. Het rijtje langs vindt U: een portier van de Rijksdienst voor werkloosheidsverzekering, het Hoofd van een Bijzondere School, de procuratiehouder van een N.V., een sleepbootkapitein, een winkelbediende, een vracht-autochauffeur, een fabrieksarbeider, enz. enz.

Bedrijvigheid overal, want iedereen is vrij en dus in tuin of werkplaats bezig. Uw correspondent legt met enkele zijner zonen een grasveld aan. De buurman links repareert z'n dakgoot, de buurman rechts heeft in z'n basement een kamertje getimmerd en is dat nu aan 't verven aler hij straks voor z'n vrouw de buitenramen wast — ik zie 't in Nederland al gebeuren: een procuratiehouder van een industrie met honderden arbeiders, die zo maar aan de straat de vensters staat

te lappen! Een huis verder is de sleepbootkapitein ijverig in z'n moestuintje aan 't spitten, aan de overkant van de laan zijn ze een garage aan 't bouwen... een schare peuters speelt nú in deze tuin en dan in die, de hond van de achterburen jaagt voor de afwisseling onze kat in de pereboom... John leent mijn grint-zeef en ik zijn boor, overmits de lieve jeugd ons tuinhek weer eens heeft afgebroken en ik het deze keer eens zó stevig zal repareren, dat ik er een jaar niet naar om hoeft te kijken. Grasmaaimachines ronken, auto-wassende waterstralen spetteren. Doch aangezien Moeder de Vrouw net op de achter-veranda verschijnt om te vertellen, dat de koffie bruin is, houden we maar op. En snijden een ander aspect aan: werken studie-gelegenheid.

In de eerste plaats moet U weten, dat ze er hier ten aanzien van schoolmeesters een zienswijze op na houden, waarvan de Nederlandse collega's met afgrijzen zullen kennismaken. Onderwijzers, aldus redeneert men ongeveer, hebben in de tien maanden, die het cursusjaar hier duurt, al net zoveel vakantie als normale mensen. Het zou derhalve te gek zijn als we ze over juli en augustus ook nog doorbetaalden — ze hebben toch al een gemakkelijk leven genoeg!

't Gevolg van deze wijze van doen is, dat vrijwel alle Canadese lagere en middelbare paedagogen in de beide vakantie-maanden op de meest uiteenlopende wijzen een boterham verdienen. Imponerende Hoofden van Scholen vallen in als bus-chauffeurs en halen misschien dan wel eens benzine bij een pomp, welke bediend wordt door een dominee, die niet in 't maken van tenten bedreven is, doch ook graag eens een beetje er bij verdient... geen mens, die er wat in ziet. Een leraar in Engelse letterkunde verkoopt schoenen, of

vent met borstels, kammen en zeep langs de deuren... hij is er niet minder om! Studenten met hun ruim vier maanden vrij van college-lopen zijn bij een en ander nog weer geduchte concurrenten, want door-de-bank worden ze verwacht in hun eigen onderhoud te voorzien, ook als pa 't best kan betalen. En iedereen krijgt loon-naar-prestatie; leeftijd en stand spelen geen rol!

In 't gezin van Uw briefschrijver gaan de zaken vanzelf ook naar 't geschetst patroon. Onze oudste zoon, die D.V. in september a.s. zijn derde jaar aan de Universiteit van U.B.C. begint, is na z'n examens een dag of drie thuis geweest, doch werkt nu op een zagerij om straks z'n college-gelden en onkosten te kunnen betalen en daarboven nog in 't gezin te helpen — hij verdient meer dan ik. Nummer twee, houtvester-in-spé, zal wel naar de bossen verdwijnen voor 't zelfde doel. Num-

mer drie — vijftien! — zoekt een jobje voor halve dagen, aangezien hij al „submanager” is van de krant: d.w.z. dagelijks in de middag hoofdman over ruim een dozijn knapen, die samen zo'n duizend kranten rondbrengen. Nummer vier gaat straks bessen-plukken en spaart zo reeds voor z'n studie straks aan de Universiteit. En Uw correspondent vertrekt direct na afloop van de school-cursus als opzichter naar een van onze kleinere Provinciale Parken hier in B. C. —niet groter dan een Nederlandse provincie!

Met welgemeende groet,

de Uwe in Christo,

W. van der Kamp.

PERSSCHOUW

Verontrustende teruggang van het bijzonder onderwijs

In de Zwolse Courant stond dezer dagen het volgende verslag van een rede gehouden voor Christelijke onderwijzers en onderwijzeressen uit Overijssel te Zwolle:

„In de grote steden is een opvallende achteruitgang van de belangstelling voor het bijzonder onderwijs. De jaren dat 75 procent van de kinderen er een bijzondere school bezocht liggen al ver achter ons. Sinds jaar en dag is het al geen 50 procent meer. Het verschil tussen bijzonder en openbaar onderwijs wordt steeds minder ernstig genomen. Men kiest de school die het dichtst bij is gelegen, die het fraaist van uiterlijk is, die een plezierig hoofd heeft of een bepaalde gewaardeerde onderwijzeres”.

Deze verontrustende gang van zaken hield drs J. W. van Hulst, directeur van de Hervormde Kweekschool te Amsterdam, gisteren te Zwolle voor aan de Organisatie van Christelijke onderwijzers en onderwijzeressen in Overijssel, die in de Buitensociëit hun vijftienvingste toogdag hielden. Spreker schetste in het kort de opofferingen die men zich tachtig jaren lang heeft moeten getroosten, voordat in 1920 de gelijkstelling met het openbaar onderwijs een feit werd. Tegen deze achtergrond projecteerde hij de huidige tekenen van achteruitgang, die prof. Waterink deden waarschuwen, dat wanneer het bijzonder onderwijs nog veertig jaren doorgaat op de wijze als de afgelopen veertig jaren, de historieschrijver zal vermelden, dat het christelijk onderwijs na tachtig jaren strijd heeft getriomfeerd, maar tachtig jaren later stierf aan zijn eigen overwinning.

Het gaat allemaal zo gemakkelijk tegenwoordig, aldus drs Van Hulst. De subsidie-molen draait, de schoolgelden zijn praktisch afgeschafte, het is uiterst moeilijk van ouders nog een bijdrage te krijgen voor iets extra's, kortom: de spanning is er uit. Er is een neiging het gebed op school te vergeten en zo is er veel meer, aldus spreker, wat met de dag de verontrusting doet toenemen.

Het is noodzakelijk dat het christelijk onderwijs zich bezint op de oorspronkelijke doelstellingen: het samenspel tussen school en gezin. De school dient het gezin, dat primair de opvoedende taak heeft, te helpen. Deze taak is in onze tijd zwaar, omdat vele gezinnen nog slechts een karikatuur zijn van het ideaalbeeld zoals Calvin het schilderde: een kerkje in de kerk, of zoals Augustinus zei: een oase, een vluchtheuvel. De kindertijd is maar kort, laten we zorgen dat het goede jaren zijn, jaren van rust, blijheid, onbezorgdheid en spelen, zo zei drs Van Hulst. De kinderen hebben daar recht op. Zij moeten niet de dupe worden van de maatschappelijke problemen of spanningen tussen ouders. De school heeft de grote taak het kind uit het gebroken- en het probleemgezin op te heffen. Spreker besloot met een bewogen beroep op de verzamelde onderwijskrachten getrouw aan hun dienende taak te zijn.”

Deze woorden komen uit „onverdachte” bron!

Zoals in het verslag reeds werd opgemerkt, is Drs Van Hulst directeur der Herv. Kweek-school te Amsterdam. Bovendien is hij lid der Eerste Kamer voor de C.H.U. En voorzitter van de „grote” organisatie voor chr. onder-

wijzers. Deze organisatie weigerde, gelijk men weet, uit te spreken, dat een lid der P.v.d.A. geen lid van die vereniging mocht zijn.

Het is nodig de gang van zaken bij het chr. onderwijs steeds goed in de gaten te houden.

De Chr. Geref. Kerken en de kerkelijke eenheid

De laatst gehouden Generale synode van de Chr. Geref. Kerken heeft zich bezig gehouden met vraagstukken rakende de kerkelijke eenheid en gedeeldheid. De aanvang van dit rapport der commissie luidde als volgt:

„Uw commissie is zich tenvolle de belangrijkheid van deze opdracht bewust geweest, omdat alle bovengenoemde vraagstukken betrekking hebben op onze verhouding tot andere kerken, waarbij de Synode — zij het niet voor het eerst — zich in haar beraadslagingen en beslissingen vooral geplaatst ziet voor het vraagstuk van de kerkelijke verdeeldheid, een vraagstuk, dat in toenemende mate de geesten bezighoudt.

Dat de verontrusting over deze jammerlijke verscheurdheid der kerken, vooral van die van Geref. belijden, groter wordt, is een verblijvend verschijnsel. Ook ons is de verdeeldheid, inzonderheid in de Geref. Gezindte een reden tot diepe droefheid en ernstige bezorgdheid. Dat uit deze verontrusting een sterke roep om en drang naar eenheid geboren worden, kan tot dankbaarheid stemmen. Profetisch getuigend van de noodzakelijkheid van eenheid door het geloof in Christus hebben ook de Chr. Geref. kerken, inzonderheid sinds 1947, door het zoeken en leggen van contacten een positieve bijdrage willen leveren om te komen tot een oplossing van dit benauwende vraagstuk. De verheugenis over dit alles wordt echter overschaduwed door het feit, dat een bodemloos idealisme, waarbij men streeft naar samenwerking en vereniging tot elke prijs, ook op het Geref. erf de interkerkelijke probleemstelling dreigt te vertroebelen, zowel nationaal als internationaal.

Zelfstandige bezinning op dit vraagstuk, in het licht van Schrift en belijdenis, is daarom bij de voortduur dringend nodig en kan ook onze plaatselijke kerken niet genoeg worden aanbevolen.

De kerk van Christus, als de vergadering der ware gelovigen, is in haar wezen één. Deze eenheid is een zaak des geloofs. Ons Apostolicum belijdt niet: Ik zie, doch: „Ik geloof één heilige, katholieke, christelijke kerk”. Hierin ligt opgesloten, dat het niet vanzelf spreekt, dat deze eenheid zich ook aanstonds in een zichtbare kerkelijke eenheid openbaart. Omgekeerd zou gezegd kunnen worden, dat een uitwendige, kerkelijk-organisatorische eenheid nog geenszins identiek is aan de eenheid des geloofs in Christus. Wanneer deze realiteit goed in het oog gehouden wordt, kan uw Commissie als haar mening uitspreken, dat interkerkelijke samenspreking, zowel internationaal als nationaal en lokaal, alle aanbeveling verdient, en zelfs zoveel als mogelijk is bevorderd dient te worden. Hierbij zullen de bestaande verschillen niet mogen worden verdoezeld, doch eerlijk moeten worden erkend, grondig onderzocht, en getoetst aan Schrift en belijdenis.

Wij zijn er ons tenvolle van bewust, dat dit betekent een intensivering van het gesprek, waardoor het ideaal der eenheid schijnbaar verder af komt te liggen. De werkelijkheid is echter, dat bij een minder openhartig en diepgaand onderzoek het resultaat naar rato zal zijn, indien dan al ooit van enig resultaat gesproken kan worden.

De waarachtige eenheid der kerken wordt niet gemaakt, doch geboren onder de leiding en werking van de Heilige Geest, hetgeen niet uitsluit, doch juist insluit, dat wij in diep verantwoordelijkheidsbesef alles hebben te doen, wat in dezen mogelijk, geoorloofd en geboden is, en hebben te waken voor en te strijden tegen alles wat in dit opzicht de Geest des Heren zou kunnen tegenstaan of bedroeven. Laten wij, in diepe bewogenheid over de geestelijke en kerkelijke situatie der christenheid, het gebed om de werking en leiding des Heiligen Geestes in onze en de andere kerken vermenigvuldigen”.

Wat de commissie in dit stuk schrijft is ernstige overweging ten volle waard.

Een ding is hierbij evenwel van beslissende betekenis. Dit namelijk: **Willen** wij de eenheid, de ware, van allen die Christus in onverderfelijke betekenis? Of is het ons, misschien wel onbewust, toch om handhaving van het eigene: de eigen „mening”, de eigen „groep” te doen?

Op dit punt is ernstig zelfonderzoek nodig.

Luther over zijn boeken

In het Kerkblad van Maastricht citeerde Ds Van den Berg een fragment uit de prachtige voorrede, welke Luther in 1539 schreef voor de Uitgave van zijn werken.

Hier is het:

„Graag zou ik hebben gezien, dat mijn boeken allemaal op de achtergrond waren geraakt en verloren waren gegaan. Een van de redenen is deze, dat ik er vuurbang voor ben, dat de geschiedenis zich herhaalt. Want ik zie heel goed, welk nut het de kerken gebracht heeft, toen men begonnen is buiten en naast de Heilige Schrift veel boeken te verzamelen en grote bibliotheken aan te leggen, met name samenraapsels van allerlei kerkvaders, concilies en kerkelaars, zonder enig onderscheid; dat heeft niet alleen tot gevolg dat de kostbare tijd verloren gaat en dat het studeren in de Schrift wordt nagelaten, maar ook de zuivere kennis van Gods Woord gaat tenslotte verloren, zodat de bijbel tenslotte onder een dikke laag stof vergeten ligt.

Hoewel het nuttig en nodig is, dat de geschriften van verschillende kerkvaders en concilies als historische documenten bewaard gebleven zijn, ben ik toch van mening: alles met mate en het is helemaal niet erg, dat de boeken van veel kerkvaders en concilies door Gods genade verloren zijn gegaan. Want als ze allemaal bewaard gebleven waren, zou niemand meer hebben kunnen in- en uitgaan vanwege de boeken en men zou het er toch niet beter afgebracht hebben, dan het in de Heilige Schrift te vinden is.

Dit is dan ook onze bedoeling geweest, toen we begonnen de bijbel zelf in het Duits te vertalen: we hoopten, dat nu het schrijven minder zou worden en dat het studeren en lezen in de Schrift zou toenemen. Want alles wat er maar geschreven wordt, moet naar en op de Schrift wijzen, zoals Johannes op Christus wijst en zegt: „Ik moet minder worden, Deze moet wassen”, opdat een ieder zelf uit de frisse bron zou drinken, zoals ook alle kerkvaders, die iets goeds tot stand wilden brengen, hebben moeten doen.

Want tot welke hoogte en perfectie onze geschriften het ook mogen brengen, toch zullen kerkvaders, concilies en wij de Heilige Schrift nooit kunnen evenaren. Hoewel wij ook, om zalig te worden, deel moeten hebben aan de Heilige Geest, geloof, Gods Woord en werk, moeten we toch de profeten en apostelen achter de kathedraal laten en moeten wij aan hun voeten luisteren naar wat ze zeggen; maar we moeten de rollen niet omdraaien, zodat wij gaan zeggen waarnaar zij moeten luisteren.

Daar ik het echter toch niet kan tegenhouden en men mijn verzamelde werken, tegen wil en dank, toch in druk wil geven. . . ., moet ik hen hun kracht en arbeid er maar aan laten besteden. Ik troost me met de gedachte, dat na verloop van tijd mijn boeken toch wel onder het stof bedolven zullen liggen. . . . Want als het mogelijk was de bijbel zelf onder het stof te laten liggen. . . . dan bestaat er goede hoop. . . . dat mijn boeken ook niet lang bewaard zullen blijven, vooral omdat het in een dergelijke mate is begonnen boeken en leermeesters te sneeuwen en te regenen (waarvan er velen nu reeds vergeten en vergaan zijn), dat men zich zelfs hun namen niet meer herinnert. Hoewel ze zelf gehoopt hadden, dat ze ten eeuwigen dage op de markt te koop zouden zijn en kerken zouden beheersen.

Welnu, laat het dan in Gods Naam maar gebeuren. Ik heb slechts het volgende vriendelijke verzoek: wie mijn boeken in de gegeven omstandigheden dan toch per se wil hebben, die wachte zich er terdege voor, dat ze hem zouden belemmeren de bijbel zelf te bestuderen”. . . . (Men moet het voorbeeld maar volgen van Augustinus, die

alleen maar aan de bijbel onderworpen wilde zijn. Als men dat altijd gedaan had), „zouden die talloze boeken, dat krielende en krioelende ongedierte, niet in de kerk gekomen zijn en dan zou de bijbel wel op de kansel gebleven zijn”.

Wonderlijk, juist de boeken van de mensen die zo iets geméénd zeiden trotseerden de eeuwen.

Of neen, dat is niet wonderlijk! Want theologen die het Woord Gods verstaan blijven met hun geschriften onder het woord en maken ze uitsluitend dienstbaar aan het verstaan ervan. Daaruit vloeit enerzijds voort, dat zij hun eigen boeken van weinig betekenis achten in vergelijking met de Schrift. Maar ook, anderzijds, dat juist vanwege deze dienst aan het Woord hun geschriften levend blijven en de mensen steeds weer aanspreken alle tijden door.

Want àl wat werkelijk dienst aan het Woord is aere perennius.

Barmhartigheid

Ergens in Nederland kwam een uit de gevangenis ontslagen ex-N.S.B.-er wonen.

In het plaatselijk blad verscheen kort daarop deze ontboezeming.

Zo... ben je daar dan eindelijk, beste N.S.B.-er?

We hadden jou veel eerder hier verwacht. Jouw nobele pastor heeft, als jouw corveeër, je wel erg spät zurück ins Heim gebracht.

Je hebt nochtans geschweind, correcte N.S.B.-er, dat je jouw huid im Rahmen von dem Krieg nicht hast verliert en toen het liquidatierecht nog gold als de vergelder, je onverdiend langs onze lopen bent gezwierd.

Je bent de dans ontsprongen, christen-N.S.B.-er en frisch und fröhlich nu weer onzer één. Denk nu maar nicht soviel und traurig an Hebreëër und an den Partisanen, die wir nicht mehr sehen.

Kreeg jij van Rauter of van Seisz soms ook een prismakijker? Ga dan daarmee eens op de Goudsberg staan. Vielleicht wordt dan de liefde voor je volk en vaderland ein wenig rijker, als je verdunklend' ogen langs onze Paasberg gaan.

Je krijgt nog een kans, rampzalige N.S.B.-er. Gods grote liefde is er ook voor jou. De kloof, die ons van Hem scheidt werd niet brejer, doch smaller door Zijn eeuw'ge trouw.

Oom Barend.

In een volgend nummer van dat blad werden de volgende twee gedichten afgedrukt:

Ingezonden

Vergeef, gelijk ook wij vergeven!

Zoals 'k begreep, oom Barend, was U heus geen N.S.B.-er Misschien wèl lid van d' N.S.B., die tijd. U was voor Neerlands volk een dappere corveeër U waagd' Uw leven en heeft mee ons volk bevrijd.

Dit was een daad, om nimmer te vergeten. Heb dank voor zoveel partisanenmoed. Ook 't jong geslacht moet dit van d' ouden weten. De vrijheid werd zo duur betaald met bloed.

Daar 's nóg een vrijheid ons door bloed verkregen. Dit was óók op een berg, genoemd met Golgotha. Daar hebben U en ik de Heiland heen gedreven. En nu biedt Hij ons allen Zijn gena.

Ik weet, ons aardse leed is nimmer te verzachten, Zolang wij zelf op mensen blijven zien.

Bidden wij God steeds weer om nieuwe krachten. Geloof slechts, en Hij zal U deze biën.

Dan kunnen w' ook, hoe moeilijk dit mag lijken, Tot een door Hem vergeven N.S.B.-er gaan. In woord, geschrift en daad de hand hem reiken. Van wie de schuld door Gód werd weggedaan!

Antwoord aan Oom Barend

...want zie, hij bidt.
Hand. 9 : 11

Ja, hij is weer terug, die vroegere N.S.B.-er die U al zoveel eerder had verwacht. God wachtte ook en heeft die N.S.B.-er wel láát, maar op Zijn tijd bij Hem teruggebracht.

Hij heeft heus niet geschweind, maar bleef slechts in het leven omdat Gods Zoon dat eenmaal voor hem gaf. En om ook óns nu weer een kans te geven om te vergeven, waar eerst Hij vergaf.

De dans ontsprong hij nièt, die christen-N.S.B.-er. Hij mag met ons in 't nieuwe leven staan. Dat danken we aan Hem, aan die Hebreëër. Die eens voor ons de kruisweg is gegaan.

Hij heeft niet meer een prismakijker nodig. Gods Woord deed hem de ogen opengaan. Geen Goudsberg, maar Calvarie had hij nodig, Waar eens het kruis van Christus heeft gestaan.

Ja, hij kreeg weer een kans, die U rampzalig heette. Van Godes Liefde, nooit genoeg geroemd, Scheidt hem geen hoogte meer, of lengt' of diept' of breedte. God is het die rechtvaardig maakt, wie is het die verdoemt?

Wie denkt niet aan het woord van de Heiland: Zalig zijn de barmhartigen, want hun zal barmhartigheid geschieden.

C. V.

VAN HIER EN GINDS

Christelijke en Communistische zending

In „Trouw” stond het volgende:

Op een internationale conferentie die te Londen gehouden werd — lezen wij in het weekblad van de baptisten De Christen — sprak ook de zending dr Laubach, die een meer dan veertigjarige zendingservaring heeft in zevenennegentig landen. Hij toonde een globe, waarop de onderontwikkelde landen wit-zwart gestreept waren en zei dat die strepen binnen vijf à tien jaar wit-rood zouden zijn als wij onze houding en methode ten opzichte van de volkeren in die landen niet wijzigden.

Er staan thans in de verschillende landen 20.000 zendelingen, terwijl er 400.000 communistische agitators werkzaam zijn. Deze vertellen de hongerlijdende volken, dat het Westen zich niet interesseert voor hun welvaart en dat godsdienst een dekmantel is voor mensenexploitatie. „En het doet mij leed dat ik u moet zeggen, dat ze het geloven”. De zwakke volken roepen het Westen toe: „Toon ons hoe jullie het doet!” m.a.w.: toon ons de weg tot welvaart.

Dr Laubach vertelde dat er in Amerika reeds groepen van gelovigen gevormd zijn, die door middel van hun zendingscorporaties of gemeenten, elke week een dollar geven voor de opleiding van technisch onderlegde zendelingen. In Engeland organiseert men nu soortgelijke groepen.

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op giroreken. 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist, met vermelding voor „Opbouw”.
Abonnementsprijs: f 5.- p. halfj. - f 10.- p. jr. Studenten abonnement f 6.- per jaar.
Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.

EERST KEUZE DAN BEWIJS

Zonder dat wij het willen of weten, werkt al dat onbewuste in ons bewuste leven in, en geeft er richting en leiding aan. En dit heeft niet nu en dan, bij uitzondering, plaats; maar het is de regel, het bewuste leven wordt steeds door het onbewuste gedragen en bezielde; ons gewaarworden en waarnemen, ons gevoelen en willen, ons denken en spreken, al onze overtuigingen in godsdienst, zedelijkheid, wetenschap, kunst, onze inzichten en vooroordeelen, onze sympathieën en antipathieën wortelen ver en diep achter het bewustzijn in onze ziel, maken ons menigmaal onvatbaar voor alle redeneering en bewijs, en zijn dikwerf zoo sterk, dat wij er zelve met al ons willen niets tegen vermogen. Wie kan er zich voldoende rekenschap van geven, waarom hij in dezen tijd voor de eene of voor de andere groep der strijdende mogendheden sympathie koestert en partij kiest? Later, nadat die sympathie al gekoesterd en de keuze reeds gedaan werd, trachten wij ze met redenen te rechtvaardigen, maar zulk een bewijs is meestal niet grond, doch vrucht des geloofs.

Dr H. Bavinck.

KERKNIEUWS

Intree. Na bevestiging te zijn door Ds E. Th. van den Born deed Ds W. Wierenga van Groningen zijn intree in de kerk te Noordbergum. Zijn intreepreek handelde over 1 Sam. 12 : 11, 23.

Adressen: Eindhoven. Adres kerkeraad: P. Bandringa, Barrierweg 205.

BELIJDEN NAAR HET WOORD

door Lepusculus Vallencis
Nederl. Geloofsbelijdenis in het licht van de H. Schrift.

Volksuitgave f 4.75

FIRMA GROENENDIJK - ROTTERDAM
Slaghekstraat 90—94, telefoon 172610

AANGEBODEN 2e HANDS BOEKEN

- Wijsbegeerte der Wetsidee,** Vollenhove enz., in 3 pr. ln. bnd. f 52.50
- Voorzeide Leer,** Ds C. Vonk, IIIA en IIIB (Ned. Gel. Bel.) 2 dln., als nieuw f 25.—
- Enkel exx.: Kon. I en II - Dr M. B. van 't Veer,** ingen., 271 blz., 1 dl. f 4.95
- Enkel exx.: Catech. Verkl. - I en II** Van 't Veer/v.d. Born, 2 dln., gecart. f 6.50
- Bet. desgew. in mndl. term. Giro 801846
- Boekh. F. Dam, Postbus 11, Buitenpost**

Drukkerij Steenbergen
ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452
★
Periodieken
Boekwerken
Handeldrukwerk

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

Met 1 oktober begon het tweede halfjaar van de derde jaargang van OPBOUW. Mogen we onze abonnees beleefd verzoeken hun abonnementsgeld zo spoedig mogelijk te storten op onze postrekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist met vermelding: voor „OPBOUW”. De abonnementsprijs is voor een geheel jaar f 10.—, en voor een halfjaar f 5.—. Een jaarabonnement loopt van 1 april tot 31 maart. Men kan zich echter ook tussentijds als abonnee opgeven.

De administratie.